

Kozma konferencia

Múcsarnok, 2018. 10.08.–09.

SZÖVEG TEXT: SZÁVA PÁL

FOTÓK PHOTOS: MAGYAR ÉPÍTÉSZETI MÚZEUM

A Múcsarnokban 2018. szeptember 4-én nyílt meg a *Kozma Klasszik – a Budapesti Műhely és Kozma Lajos* című kiállítás. Létrehozói ezzel tisztelegnek és emlékeztetnek a 20. századi magyar építészet és bútorművesség nagy polihisztor alakjára, munkásságának egyik kiemelkedő „epizódja” felidézésével. A Kozma-emlékvé keretében, a kiállításához kapcsolódóan október elején kétnapos, nyilvános tudományos konferenciát rendeztek.

A találkozón összesen húsz előadás hangzott el. A tárgyban elmélyült tudású előadók által a hallgatóságra „zúdított” anyagot – e sorok írója a két nap során 33 oldalnyi vázlatos feljegyzést készített – itt részletesen ismertetni lehetetlen, nem beszélve arról, hogy a professzionálisan összeállított képi és videófilm-anyagokat itt bemutatni nincs mód. Az alábbiak – vállalva a szubjektív válogatást – csupán figyelem felkeltő villantásoknak, emlékeztetőknéknékin tekinthetők.

Az első napi előadások Kozma Lajos tevékenységével és az ún. Kozma jelenséggel foglalkoztak, az életmű kronológiai sorát követve. A Kozma jelenséget többféleképpen közelíthetjük meg, ezek közül néhány fontosabb:

- Kozma építési útja, amely a kezdeti barokkos tömeg- és homlokzatalakítástól, majd a szecesszió ihlette épület- és homlokzatformálástól vezetett a népi motívumokból építkező ornamentális díszítmények kidolgozásáig, alkalmazásáig, egészen a „Kozma-modernig”, amely bár közel állt hozzá, nem követte szolgáiban a Bauhaus elveit.

- A legkisebb részletig megtervezte nemcsak az adott épületeket, hanem a bútorokat, berendezési tárgyakat is. Tervezési munkáit – a maga idejében még nem széles gyakorlat-

nak számító módon – előzetes elemzéssel, a következő sorrendben kezdte meg: funkció, életmód, anyagi lehetőség.

- Korai, a barokk stílust felidéző, majd sajátos ornamentális elemeket tartalmazó bútorai, egészen a későbbi, a modern célszerűséget szem előtt tartó mobíliaikig a 20. századi magyar bútorművesség kimagasló alkotásai.

- Irányt mutató jelentőségű volt a grafikai és könyvtervezői munkássága.

- Jelentős iparrajzi és formatervezői oktatási tevékenysége és ezzel összefüggésben intézmény szervezési munkája.

Szakmai útjából két kezdeti fejezetet emelek ki. A fiatal Kozma, már építészként, párizsi képzőművészeti tanulmányairól hazatérve 1911-ben dolgozott Lajta Béla irodájában. Közös munkájuk a Martinelli téri fajszenz burkolatú ház, majd később a Vas utcai gimnázium homlokzati tervei. Ebben az időben készült Kozma terve alapján a Rózsavölgyi Zeneműbolt elismerő visszhangot kiváltó belső kialakítása. 1913-ban alapította meg a résztvevő bútorműves, asztalos és kárpitos mesterek által szövetkezeti formában működtetett Budapesti Műhely Lakásberendező Vállalatot. A Műhely számára a Szabadság téri Deutsch-palota földszintjén alakította ki az

akkor rendkívül újszerűnek számító bemutató termet. Ennek portálját 1994–1995 folyamán Dévényi Tamás építész irányításával hitelesen helyreállították.

Az előadások kitértek többek között Kozma és követői „újhistorizmusára”, Kozma húszas évekbeli művei kapcsán a neobarokk vagy art deco kérdésre, valamint kereskedelmi építészetére. A harmincas évekbeli, modern tervezési és építési elveit a Havas-villa elemzésén keresztül ismerhettük meg. Végül átfogó jegyzéket kaptunk Kozma épületeinek többnyire szomorú utóéletéről. A „modern” sérülékeny, az utókor, a használók nem értékelik, védettsége általában nem biztosított.

A második napi előadások a design és a vizuális kultúra mai helyzete és oktatása kérdéseivel foglalkoztak. Hangsúlyozták a „kézzel gondolkodás”, a rajzi és manuális munka fontosságát, a robotika korában az emberi és a kézműves tevékenység új, illetve visszatérő lehetőségeit.

A jó szakoktatás, művészettel nevelés pedagógiai jelentősége: „Hogyan legyen győztes a gyermek a szakoktatásban, avagy ne öljük ki az alkotás örömét a tanításból!” A gyermek egy kicsomagolásra váró kincs. A manuális készségek fejlesztése, a hagyományos

technológiai fogások megismerése, majd az önállóan elkészített tárgy feletti öröm személyiségfejlesztő hatása óriási. Ugyanígy a közösen végzett, élményt adó munka hihetetlenül nagy kompetenciafejlődést eredményez.

Kozma mindössze 64 évet élt, emellett pályafutását mindkét világháború megakasztotta. E sorok írója, a késői – talán nem sze-

rénytelen titulussal – pályatárs, építész számára döbbenetes az a szerteágazó, komplex, szellemileg és mennyiségét is tekintve hatalmas szakmai teljesítmény, amit rövid és sokszor zaklatott életében Kozma létrehozott.

A Kozma konferencia lebonyolítása, színvonala és a jelentős érdeklődés bizonyítja, hogy érdemes építészeti tudományos tanácskozásokat rendezni. Kívánatos lenne a konferencia anyagát legalább digitálisan hozzáférhetővé tenni.

LAJOS KOZMA CONFERENCE MŰCSARNOK

The conference associated with the exhibition titled Kozma Classic – The Budapesti Workshop and Lajos Kozma focussed on the rich and versatile oeuvre of the architect. The lectures presented his career starting with the years he had spent with Béla Lajta's studio to his time in Budapest Workshop, his significant graphic pieces to the so-called Kozma Baroque merged with Art Deco, as well as his highly spectacular Modernist style mansions, retails, tenement houses. The second day of this programme was devoted to the training of architects which had always been a very important topic for Kozma.

A kétnapos Kozma konferencián elhangzott előadások:

- Csáki Tamás: Kozma Lajos tevékenysége Lajta Béla építészirodájában
- Branczik Márta: A Budapesti Műhely bemutatóterme a Szabadság téren
- Kulányi Erika: Építész az ütegek mögött. Kozma Lajos, a Monarchia katonája
- Horváth Hilda: „A hét mese” – Kozma Lajos grafikái
- Katona Júlia: Kozma oktatói tevékenysége az Iparrajziskolában
- Ferkai András: Nagyvárosi fények. Kozma Lajos kereskedelmi építészete
- Horányi Éva: Kozma-barokk. Kozma Lajos és követőinek „újhistorizmusa”
- Ferkai Tamás és Szarvas Gábor: Neobarokk vagy art deco? Kozma építészete az 1920-as években
- Csengel-Plank Ibolya: Kozma Lajos együttműködése Pécsi József és Seidner Zoltán fotográfusokkal
- Fehérvári Zoltán: A Havas-villa
- Dévényi Tamás: Kozma épületeinek utóélete
- Turányi Gábor: Kézzel gondolkodni – nem középiskolás fokon
- Kovács Szabolcs Gergő: Szakoktatás és egyetemi képzés
- Pozsár Péter: Hello Wood az oktatásban
- Halasi Rita Mária: New Craft és design
- Pauló Tamás: Diákok a műemlékvédelemben – erdélyi fűrészmalom felújítások
- Wilhelm Gábor: A szakképzés aktuális kérdései és hatékony módszerek alkalmazása
- Koronka Lajos: Művészettel nevelés a szakképzésben
- Koós Pál: A hazai bútortervezés sikerei
- Somlai Tibor: Kozmaságok. Kozma művei a mai belsőépítészet ihletői